

MLADI STRAŽARJI

Naše zveze s Primorjem.

Prav zanimiva zemljepisna vaja za mlade »Vrtčeve« čitatelje bi bila: določanje zvez naših važnejših krajev s Primorjem. Te vaje se delajo s pomočjo šestila, zemljevida Jugoslavije in voznih rédov naših železnic, avtobusov in letal. Vzemimo najvažnejša pristanišča ob Jadranu: Trst, Sušak (Reko), Split, Dubrovnik, Kotor. Nastavimo ostro konieo šestila sredi znamenj teh pristanišč in delajmo kroge s premerom 5 cm (10, 15 itd.), kar pri merilu zemljevida 1 : 1.000.000 (Boškovičeva karta kraljevine Jugoslavije) pomeni v naravi razdaljo 50 km t. j. 1 uro vožnje z vlakom. Pogledajmo sedaj n. pr., kateri kraj ob železnici se nahaja na obodu 5 centimetrskega kroga, če smo šestilo nastavili na Sušak. Videli bomo, da imamo na obodu Postojno, ki pa leži že v laškem delu Slovenije in Vrbovsko na progi Karlovec—Sušak. Vzemimo sedaj železniški vozni red in primerjajmo tu daljavo Vrbovsko—Sušak po železnici (99 km) z zračno črto med obema postajama (50 km), pa spoznamo, da se mora zveza med Primorjem in notranjostjo boriti z veliko težkočo. Pogledati pa moramo še, kako je s hitrostjo vlakov na tej progi. Brzovlak prevozi tistih 99 km med Vrbovskim in Sušakom v 2 urah 46 minutah, v obratni smeri iz Sušaka v Vrbovsko pa rabi celo 3 ure 22 minut. Lahko razumemo to počasno vožnjo brzovlaka (samo 33 km na uro), če čitamo iz zemljevida, da mora vlak premagati na tej kratki progi okroglo 800 m vzpetosti. Te težave je postavila narava našim zvezam s Primorjem nasproti vzdolž jadranske obale skozi od Devina do konca našega Primorja ob Bojani. Ponekod so težave nekoliko manjše kakor pri Sušaku, ponekod pa še mnogo večje. Treba je samo malo pogledati na zemljevidu, kake pregrade je nakupičila narava nad glavnim mestom naše države, Beogradom, in njegovim najbližjim Primorjem pri kotorskem zalivu. Nič se ne čudimo, da se vse obstoječe železniške in cestne zveze daleč oddaljujejo od zračne črte Beograd-Kotorski zaliv (ca. 300 km). Železniška proga Beograd—Užice—Sarajevo—Dubrovnik je dolga 756 km, ona čez Brod na Savi pa celo 822 km. Prvo prevozimo enako kakor drugo v 25 urah! Ker vidimo, kako hitro vozi brzovlak po ravninah ob Savi med Beogradom in Zagrebom, se ne bomo nič čudili, če bomo iz voznega reda spoznali, da ima Beograjecan najboljšo železniško zvezo z morjem ne po svojih navidezno krajših progah preko Sarajeva, kjer se proga vije po ovinkih ob reki Bosni in mora splezati na visoko Ivan planino (987 m), ter nato slediti vsem vijugam Neretve in končno v velikih ovinkih premagati strma pobočja nad Dubrovnikom, ampak preko Zagreba na Sušak, čeprav je zračna razdalja med Beogradom in Sušakom za okroglo eno tretjino daljša, a železniška proga med Beogradom in Sušakom skoro za 100 km krajša, kakor ona Beograd—Užice—Sarajevo—Dubrovnik.

Najlažje so zveze notranjosti s Primorjem pri nas v Sloveniji, kjer se stikajo Alpe s Krasom. Tu so prehodi razmeroma nizki. Žalibog se nahaja Št. Peter na Krasu (579 m), kjer je najvišja točka, vrh železniških zvez

Ljubljane z morjem in obenem tudi glavni voz, že onstran naših državnih mej. Primerjava višine kraške planote pri Št. Petru na Krasu in one nad Sušakom nam pokaže, da mora vlak nad Sušakom premagati okroglo 200 m večjo višino, kakor vlaki, ki vozijo preko Št. Petra na Trst in Reko. Posebno se pri tovornem prometu pozna tudi okolnost, ali je vrh kake proge blizu ali daleč od morja. Tudi v tem oziru nas že prvi pogled na zemljevid pouči o prednosti železniških zvez preko Št. Petra na Krasu pred onimi preko tako imenovanega Gorskega Kotora.

Iz vsega tega je jasno, da ima Ljubljana najkrajše zveze z morjem in tudi najugodnejše. Žalibog nam te zveze zelo otežuje državna meja pri Rakeku. Prav zanimivo je po voznem redu primerjati zveze naših treh prestolic Beograda, Zagreba in Ljubljane z morjem, našim oknom v svet. Vedno moramo seveda pri tem gledati na najkrajšo zvezo in najhitrejši vlak. Orient-Simplon-Ekspres prevozi 145 km dolgo progo Ljubljana—Trst v 3 urah 26 minutah, v obratni smeri v 4 urah 5 minutah. Brzovlak prevozi progo Zagreb—Sušak (229 km) v 5 urah 12 minutah, obratno vozi pa 5 ur 54 minut. Že spredaj sem omenil, da je najkrajša zveza Beograda z morjem preko Zagreba na Sušak. Vlak prevozi to 664 km dolgo progo v 13 urah 52 minutah. Presenetilo nas bo, pa razumeli (iz spredaj povedanega) bomo, da more Beograjčan preko Ljubljane na 722 km dolgi progi doseči morje pri Trstu že v 13 urah in 43 minutah. Vozil se bo torej v udobnem, z vsemi dobrotami moderne prometne kulture preskrbljenim Orient-Simplon-Ekspresu samo 11 minut delj do Trsta kakor do Sušaka.

Danes že ni več železnica najvažnejše prometno sredstvo. Avtomobilizem uspešno tekmuje z železnico, zlasti tam, kjer so poskrbeli za primerne ceste. Poleg luksuznega avtomobila, ki kar švigne mimo vas, vozijo po naših cestah tudi avtobusi za navadne zemljane. Za Ljubljano, ki ima najkrajšo železniško zvezo z morjem le preko državne meje pri Rakeku, (njena zveza preko Karlovca na Sušak je taka, da se je vsakdo boji, saj je 358 km dolga in nas vlak po njej pritrese na Sušak šele v 12 urah 45 minutah), so pač ceste za avtomobilski promet še posebnega pomena. Imamo tako cesto, ki pelje iz Ljubljane na Kočevje, Delnice in Sušak. Dolga je 146 km in jo avtobus prevozi v 6½ urah. Koliko bi rabil kak močan Buick, ali Fiat, ali kaka druga čitateljem znana svetovna avtomobilska znamka za teh 146 km vkljub vsem mnogoštevilnim in visokim klancem, si lahko sami izračunate, ker vam je gotovo znano, kako hitrost razvijajo dobri avtomobili in s kako lahkoto in eleganco zmagujejo največje klanke. Te dni so se posvetovali v Ljubljani možje iz Notranjskega in so predlagali, naj bi se med javnimi deli, ki naj bi se letos izvršila, predelale tudi ceste, ki vežejo Ljubljano čez Cerknico—Lož—Gerovo na Luizino cesto s Sušakom. Ta avtomobilska cesta bi bila še krajša in zato še važnejša zveza Ljubljane z morjem. Lepe avtomobilske zveze s Sušakom ima tudi Zagreb. Iz Beograda peljejo avtomobilske ceste proti jugu in jugozahodu do morja. Mnogo hitreje nas seveda pripelje avtomobil iz Beograda do morja, kakor pa železnice.

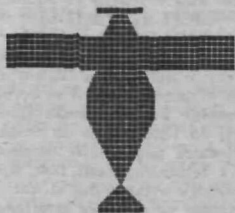
Popolnoma sem pri vsem tem pregledovanju naših zvez z morjem prezrl naše največje primorsko mesto Split. Vzrok vam bo jasen, če pogledate zemljevid in vidite, da je Split zvezan po normalnotirni progi le posredno z Zagrebom in Ljubljano. Liška proga se priključi pri postaji Oštarije na progo Sušak—Zagreb. Ozkotirne železnice, ki gredo iz Knina v gozdove zahodne Bosne in se pri Prijedoru priključijo na normalnotirno progo, ki pelje v Sisek, za potniški promet nimajo večjega pomena. Pač pa je tudi tu avtomobilizem premagal ovire. Vršil se reden promet z avtobusi iz Splita

na Sinj čez Prolog planino—Livno—Jajce—Banjaluko in odtod po železnici v Beograd in Zagreb.

Najhitrejšje zveze pa nam danes nudi zračni promet. Že lani smo občudovali letala, ki so Ljubljance v pol ure pripeljala k morju. Tudi pri zračnih zvezah je zveza Ljubljane z morjem najkrajša. Redno zvezo po zraku z morjem je imel tudi Zagreb in posredno tudi Beograd. Čimbolj se naša država vključuje v mednarodni zračni promet, tem živahnejše in ugodnejše bodo tudi naše zveze z morjem.

Poleg vseh teh zvez z morjem in Primorjem pa so važne tudi naše duhovne zveze z morjem. Naravno je, da ugodno razvijanje prometnih zvez z morjem ugodno vpliva tudi na duhovne vezi vsega našega prebivalstva z morjem in primorskimi kraji. Vedno bolj se čutimo kot primorski narod. Zavedamo se vedno bolj, da je naša bodočnost na morju. To zavest so imeli Slovenci vedno. Morda ni bila nobena pesem tolikokrat zapeta ob slovesnih prilikah kot ona: Bučj morje adrijsko.

Dr. K. C.

Pomlad male Nine.

Sinjina neba in zlato južnega sonca sta se pretakala v njenih velikih očeh. Nina je bila otrok juga, morje je pelo šumeče uspavanke ob njeni zibeli...

Njen oče je bil ribič. Nekaj ribiških mrež in majhen čoln je bilo vse njegovo imetje. Vsak dan, če le ni bilo viharo, se je vozil na morje. Z večerno zarjo se je vračal včasih z večjim, včasih z manjšim plenom morskih rib. Včasih, če je bilo morje posebno mirno in so si valčki šepetaje pripovedovali pravljice, je smela tudi Nina z njim. To je bilo zanjo veselje: Biti v zibajočem čolnu sredi morske gladine, gledati bele galebe in z blestečo zoro ovenčano sonce, ki je veliko in žareče počasi vstajalo iz morja in so njegovi žarki risali zlate ceste na morsko gladino. Po teh cestah — je pripovedoval oče — hodijo Nimfe, lepe morske deklice k soncu, da ga umijejo in počesejo, preden sede v svojo zlato ladjico in se začne voziti po nebu. Takih pravljic je vedel povedati oče veliko, zato je šla Nina vselej zelo rada z njim na morje.

Ko sta bila sama daleč od obrežja, sta zapela tudi kako ljubko slovensko pesem, saj si jih doma nista upala peti, ker so povsod prežali možje r črnih src, ki so vsakega, ki je pel slovenska pesem, zapisali kot sumljivega človeka, ali pa so ga tirali pred oblast, če ne celo v ječo.

Nina se je strašno bala teh črnih mož. Vselej, kadar je katerega zagledala, je pobegnila in se skrila za materino krilo. Nekoč pa so prišli k njim kar sredi noči. Vse v hiši so razmetali, vse predale prebrskali, vse